

Autor pak uvádí další, nejnovější důkazy uskutečňování leninských zásad v národnostní politice Komunistické strany: v rozvoji národního hospodářství v letech 1959—1965 se počítá s dosud nevidaným rozkvětem všech sovětských republik. Na příkladě kterékoli sovětské republiky mohl autor dokázat, že sedmiletý hospodářský plán otevírá před nimi období bouřlivého růstu.

Vítězství socialismu a vítězství ozbrojených sil SSSR ve Velké vlastenecké válce podnitilo pracující mnoha zemí Evropy a Asie v úsilí vybudovat socialismus ve svých státech. Socialismus tak vyšel z hranic jedné země a změnil se ve světový systém, vznikl mohutný tábor socialismu. Autor pochopitelně nemohl opomenout v této souvislosti vylíčit snahy imperialistů USA, Anglie, Francie a západního Německa o narušení družby mezi zeměmi celého tábora socialismu.

Speciální pozornost věnuje Novikov ozbrojeným silám Sovětského svazu a armádám jiných socialistických zemí a sleduje v tomto prostředí význam družby národů. Sovětský lid se může plně spolehnout na své ozbrojené síly, které vždy budou chránit mírovou práci budovatelů komunistické společnosti.

Závěrem třeba říci, že kniha I. A. Novikova je velice podnětná marxistická studie, která řeší jednu z nejzávažnějších otázek v životě každého mnohonárodnostního státu, i otázek, týkajících se spolupráce jednotlivých socialistických zemí navzájem. Dospívá k závěru, že hlavní hnací silou je družba národů uvnitř státu i v širším, mezinárodním měřítku. Kniha je zajímavá nejen z hlediska metodického přístupu historika k takovému problému, má současně veliký politický dosah. Z obou těchto důvodů se lze domnívat, že by naše čtenářská obec uvítala překlad této knihy do českého jazyka.

I. A. Novikova může v jeho závěrech doplnit nejčerstvější dokument, který vzešel ze snah komunistických stran celého světa po široké družbě národů, a to Prohlášení porady představitelů komunistických a dělnických stran a Výzva k národům celého světa (dokumenty z porad v Moskvě r. 1960). Na závěr Prohlášení se říká: „Účastníci porad spatřují v upevňování jednoty komunistických stran na základě marxismu-leninismu, proletářského internacionalismu, nejdůležitější podmínku sjednocení všech sil dělnické třídy, sil demokracie a pokroku, záruku nových vítězství světového komunistického a dělnického hnutí v jeho velikém zápase za světlou budoucnost všeho lidstva, za vítězství míru a socialismu.“

Slova Prohlášení přesahují rámec knihy I. A. Novikova (Novikov zpracovává otázku družby národů v SSSR a částečně v zemích tábora socialismu), na druhé straně však ukazují badatelům na tomto úseku dějin, jakým směrem mají zaměřit své úsilí, aby vytvořili pokračování této knihy.

Zdeněk Konečný, František Mainus

L. P. Sečkina, *Trudovoj podvig tadžikskogo naroda v gody Velikoj otčestvennoj vojny.* (Akademija nauk Tadžikskoj SSR, Trudy t. XXV), Stalinabad 1960, str. 204.

L. P. Sečkina, *Ovejjannye slavoj (o Gerojach Sovetskogo Sojuza — poslancach Tadž. SSR)* Stalinabad 1960, str. 177.

Sovětská historikové věnují v poslední době velikou pozornost dějinám Velké vlastenecké války. Obrovské úsilí sovětského lidu na frontách i v zázemí v letech druhé světové války je právem středem pozornosti badání sovětských historiků. Práce s touto tematikou mají široký mezinárodní dosah. Ukazují světové veřejnosti význam Sovětského svazu, všech jeho republik, při porážce nacistického Německa i Japonska ve druhé světové válce. Přesvědčivě vyvracejí pokusy falzifikátorů historie druhé světové války, kteří chtějí zmenšit, oslabit, po případě hrubě zfalzifikovat význam sovětských světodějných vítězství.

Do řady prací, které vycházejí v Sovětském svazu a které si kladou za úkol zhodnotit úlohu sovětského lidu všech národností ve Velké vlastenecké válce a které se této práce zhostily a plným zdarem, náleží také uvedené studie mladé sovětské historičky, pracovnice Institutu historie Akademie nauk Tádžické SSR ve Stalinabadu, Lidije Petrovny Sečkiny. Obě studie rozmnocňují a obohacují naše vědomosti o slavných bojích sovětských národů s fašistickými útočníky, s nacistickými „nadlidmi“.

První práce soudržky L. P. Sečkiny si všímá významného přínosu lidu Tádžické SSR pro Velkou vlasteneckou válku, soustřeďuje se totiž na jeho činnost v týlu nepřítelů. Při pročítání této knihy vyvstávají nám před očima ony těžké doby, jimiž procházeli sovětská lidé ve všech republikách Sovětského svazu. Autorka sleduje závažnou otázku, jakým nesnadným úkolem bylo na příklad změnit v Tádžické SSR průmysl na válečnou výrobu. Byly budovány nové závody, rozšiřovány dosavadní továrny, a to okamžitě, jakmile Hitler zločinným způsobem napadl Sovětský svaz. Pod vedením Komunistické strany překračovali pracující lidé v Tádžikistánu vysoko

výrobní plány v závodech a dávali frontě pokud možno nejvíce a nejkvalitnější výrobky, ať už šlo o zbraně, oděv či jiné potřeby.

Autorka Sečkina si správně všímá veliké úlohy žen a mládeže. Ti všichni výborným způsobem nahradili muže, kteří odcházeli bránit vlast se zbraní v ruce. Konec konců nebyli to jen pracující v továrnách, na které kladla Velká vlastenecká válka veliké požadavky. L. P. Sečkina velmi správně nezapomíná na kolchozníky, kteří se tak čestně zapojili do boje s hitlerovci. Autorka podrobně uvádí nesmírně zajímavá fakta o tom, jak se zvyšovaly výnosy polí, jak byla obdělávána nová půda, píše o hrdinství tadžických žen a mládeže při sklizních apod.

V době, kdy se dočasně podařilo nacistickým okupantům obsadit bohaté oblasti Sovětského svazu — Ukrajinu, Bílou Rus atd. — proudily z Tadžikistánu na frontu vlaky s obilím, bavlnou a jinými zemědělskými produkty.

Konečně nezapomíná L. P. Sečkina ani na tak závažnou okolnost, jakou byla osobní pomoc tadžického lidu frontě. Obyvatelstvo Tadžické SSR poslalo vojákům na frontu množství darů, které porídilo z vlastních prostředků. Také do oblastí, které byly postupně osvobozovány slavnou Sovětskou armádou, posílali dělníci a kolchozníci potraviny, šatstvo apod., aby bratrsky pomohlo obyvatelstvu, jež bylo často o všechno oloupeno nacistickými vrahy. Dobrovolné sbírky pro frontu a osvobozené oblasti SSSR, byly důkazem nesmírné obětavosti a vlastenecké Tadžiků. Mnozí z nich dávali takřka poslední, aby pomohli ještě ubožejším, aby potěšili vojáky na frontě.

Autorka L. P. Sečkina si pak všímá také úlohy, jakou měla kultura a věda v Tadžické SSR v letech Velké vlastenecké války. Ukazuje plasticky na mnoha příkladech, jak vědečtí pracovníci ve všech oborech stáli v předních řadách společného boje tadžického lidu. Svou prací přispěli významným způsobem k plnění úkolů, především hospodářských úkolů, na příklad při hledání nových zdrojů surovin, při stavbě nových závodů, v průmyslu i v zemědělství atd. Také spisovatelé a umělci se stali svou prací významnými pomocníky v boji proti fašismu.

Tako kratičká rekapitulace problematiky, kterou zahrnuje L. P. Sečkina do své první studie, jistě nepostihla všechno, přesto je si snad možné udělat obraz o této práci. Jde především o studii dobře materiálově fundovanou, čerpající jak z tiskového, tak archivního materiálu. Využití obojího druhu pramenného materiálu je po metodické stránce velmi správné. Tato zásada bývá totiž v některých pracích s novou a nejnovější tematikou nesprávně opomíjena. Kniha podává celkový pěkný přehled o úsilí tadžického lidu v boji proti okupantům v jeho zázemí. Čtenář z Československé socialistické republiky čte tuto knihu se zvláštním zaujetím. Poznal totiž příslušníky tadžické národnosti při osvobozovacích bojích Sovětské armády na území naší republiky, poznal jejich obětavost, zná cenu obětí všeho sovětského lidu z doby druhé světové války. Tím více vhod přišla našemu čtenáři kniha L. P. Sečkiny, ze které se dozví o činnosti Tadžiků a vůbec obyvatel Tadžické SSR za Velké vlastenecké války. Samotné téma je velice záslužné, poněvadž je zatím málo podrobných a dokonalých prací, které by popisovaly činnost sovětského lidu v zázemí. Považujeme monografii L. P. Sečkiny za velice záslužnou, materiálově i metodicky přínosnou příspěvek k budoucí syntéze, ke zpracování činnosti lidu celého Sovětského svazu v zázemí Velké vlastenecké války.

*

Ve druhé knize si autorka všímá hrdinů svého lidu, Hrdinů Sovětského svazu, kteří se obzvláště významenali na frontách Velké vlastenecké války. Kniha je v podstatě soubor biografii Tadžiků — Hrdinů Sovětského svazu. Z hlediska českého čtenáře je zajímavá především proto, že mezi 44 Hrdiny jsou i ti, kteří bojovali za osvobození Československa, kteří položili v naší půdě své mladé životy.

V době, kdy se usilovně shromažďují materiály jakéhokoli druhu o historii Velké vlastenecké války, má tato kniha, zvláště pro tadžický národ, prvotní význam, dokumentární význam. Přináší množství materiálu o hrdinství tadžického lidu na frontách války 1941—1945. Přáli bychom si jistě všichni, aby podobné knihy byly vydávány ve všech republikách Sovětského svazu, aby se staly významným podkladem k vypracování podrobných dějin Velké vlastenecké války. Kniha L. P. Sečkiny takovým podkladem a přínosem rozhodně je.

Zdeněk Konečný, František Mainouš

40-letíje Azerbajdžanskoj sovětskoj socialističeskoj respubliky. Izdatelstvo AN Azerbajdžanskoj SSR, Baku 1960, str. 390

K významnému 40. výročí vzniku Ázerbajdžánské SSR vydal Historický ústav AN ÁSSR obsáhlý sborník studií, které se snaží zachytit po všech stránkách bohatý rozvoj země po celých 40 let. Práce je dílem kolektivu ázerbajdžánských historiků, psána částečně v ruském, částečně v ázerbajdžánském jazyce (ovšem s obsáhlými ruskými resumé). Cílem ázerbajdžánských histo-